Ικανότητα για δικαιοπραξία

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2026-2027

ΚΑΘ. ΖΑΦ. ΤΣΟΛΑΚΙΔΗΣ

Ικανότητα δικαίου ≠ ικανότητα για δικαιοπραξία

Ικανότητα δικαίου: Ικανότητα να είναι κανείς υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων→ 34 ΑΚ: *«Κάθε άνθρωπος είναι ικανός να έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις»*

Ικανότητα προς δικαιοπραξία: Ικανότητα προς αυτοπρόσωπη κατάρτιση δικαιοπραξιών→ Διαβάθμιση αναλόγως:

- της ηλικίας
- της κατάστασης της πνευματικής και ψυχικής υγείας

Ικανότητα για δικαιοπραξία

Πλήρης ικανότητα: ΑΚ 127→ *«Όποιος έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του (ενήλικος) είναι ικανός για κάθε δικαιοπραξία»*

Πλήρης ανικανότητα: ΑΚ 128→ *«Ανίκανοι για δικαιοπραξία είναι: 1. όποιοι δεν έχουν συμπληρώσει το δέκατο έτος 2. όποιοι βρίσκονται σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση»*

Περιορισμένη ικανότητα: ΑΚ 129→ *«Περιορισμένη ικανότητα για δικαιοπραξία έχουν: 1. οι ανήλικοι που συμπλήρωσαν το δέκατο έτος 2. όποιοι βρίσκονται σε μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση 3. όποιοι βρίσκονται σε επικουρική δικαστική συμπαράσταση»*

ΑΚ 133: *«Πρόσωπα με περιορισμένη ικανότητα είναι ικανά να επιχειρήσουν δικαιοπραξία μόνο στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος ή μόνο με τους όρους που τάσσει ο νόμος»*

Δικαστική συμπαράσταση

ΑΚ 1666: *«Σε δικαστική συμπαράσταση υποβάλλεται ο ενήλικος: 1. Όταν λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής ή λόγω σωματικής αναπηρίας αδυνατεί εν όλω ή εν μέρει να φροντίζει μόνος για τις υποθέσεις του. 2. Όταν, λόγω ασωτίας, τοξικομανίας ή αλκοολισμού, εκθέτει στον κίνδυνο της στέρησης τον εαυτό του, το σύζυγό του, τους κατιόντες του ή τους ανιόντες του. Ο ανήλικος, που βρίσκεται υπό γονική μέριμνα ή επιτροπεία, μπορεί να υποβληθεί σε δικαστική συμπαράσταση, αν συντρέχουν οι όροι της, κατά το τελευταίο έτος της ανηλικότητας. Τα αποτελέσματα της υποβολής σε δικαστική συμπαράσταση αρχίζουν, αφότου ο ανήλικος ενηλικιωθεί»*

ΑΚ 1667: *«Η υποβολή στη δικαστική συμπαράσταση αποφασίζεται από το δικαστήριο, ύστερα από αίτηση του ίδιου του πάσχοντος ή του συζύγου του, εφόσον υπάρχει έγγαμη συμβίωση, ή των γονέων ή τέκνων του ή του εισαγγελέα ή και αυτεπαγγέλτως. Στην περίπτωση της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 1666, την αίτηση μπορεί να υποβάλει και ο επίτροπος του ανηλίκου. Όταν το πρόσωπο πάσχει αποκλειστικά από σωματική αναπηρία, το δικαστήριο αποφασίζει μόνο ύστερα από αίτηση του ίδιου»*

Δικαστική συμπαράσταση

ΑΚ 1676:*«Ανάλογα με την περίπτωση, το δικαστήριο που υποβάλλει ένα πρόσωπο σε δικαστική συμπαράσταση, είτε: 1. Τον κηρύσσει ανίκανο για όλες ή για ορισμένες δικαιοπραξίες, γιατί κρίνει ότι αδυνατεί να ενεργεί γι' αυτές αυτοπροσώπως (στερητική δικαστική συμπαράσταση, πλήρης ή μερική) είτε 2. Ορίζει ότι για την ισχύ όλων ή ορισμένων δικαιοπραξιών του απαιτείται η συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη (επικουρική δικαστική συμπαράσταση, πλήρης ή μερική) είτε 3. Αποφασίζει συνδυασμό των δύο προηγούμενων ρυθμίσεων. Το δικαστήριο δεν δεσμεύεται από την αίτηση, οφείλει όμως να επιβάλλει στον συμπαραστατούμενο τους ελάχιστους δυνατούς περιορισμούς που απαιτεί το συμφέρον του. Στην περίπτωση της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 1667, το δικαστήριο δεν μπορεί να επιβάλει, με την αρχική ή την τροποποιητική απόφασή του, περιορισμούς περισσότερους από όσους ζητούνται»*

Πλήρης στερητική δικαστική συμπαράσταση: Αντί για τον συμπαραστατούμενο, ο συμπαραστάτης για **όλες** τις δικαιοπραξίες

Μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση: Αντί για τον συμπαραστατούμενο, ο συμπαραστάτης για **ορισμένες** δικαιοπραξίες

Πλήρης επικουρική δικαστική συμπαράσταση: Ο συμπαραστατούμενος με τη **συναίνεση** του συμπαραστάτη, για **όλες** τις δικαιοπραξίες

Μερική επικουρική δικαστική συμπαράσταση: Ο συμπαραστατούμενος με τη **συναίνεση** του συμπαραστάτη, για **ορισμένες** δικαιοπραξίες

Συνδυασμός: Λ.χ. για ορισμένες ο συμπαραστάτης, για τις λοιπές ο συμπαραστατούμενος με τη συναίνεση του συμπαραστάτη

Περιορισμένη ικανότητα των ανηλίκων

ΑΚ 134: «*Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο έτος είναι ικανός για δικαιοπραξία, από την οποία αποκτά απλώς και μόνο έννομο όφελος*»

Έννομο όφελος→ Κτήση δικαιώματος ή απαλλαγή από υποχρέωση

Έννομο ≠ οικονομικό όφελος

Δωρεά, εκχώρηση, άφεση χρέους

Περιορισμένη ικανότητα των ανηλίκων

ΑΚ 135: *«Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο τέταρτο έτος μπορεί να διαθέτει ελεύθερα κάθε τι που κερδίζει από την προσωπική του εργασία ή που του δόθηκε για να το χρησιμοποιήσει ή για να το διαθέσει ελεύθερα»*

Να διαθέτει→ να παραχωρεί με (κάθε είδους) σύμβαση, υποσχετική και εκποιητική (εκποίηση, εκμίσθωση, δάνειο)

Από την προσωπική του εργασία→ Ανεξαρτήτως του είδους της απασχόλησης

Να χρησιμοποιεί ή να διαθέτει ελεύθερα→ αναγκαία σχετική πρόβλεψη

Αντικείμενο→ Κάθε είδους και αξίας (αμφ)

Περιορισμένη ικανότητα των ανηλίκων

ΑΚ 136: «*Ο ανήλικος που συμπλήρωσε το δέκατο πέμπτο έτος μπορεί, με τη γενική συναίνεση των προσώπων που ασκούν την επιμέλειά του, να συνάψει σύμβαση εργασίας ως εργαζόμενος. Αν δεν δίνεται η συναίνεση, αποφασίζει το δικαστήριο ύστερα από αίτηση του ανηλίκου*»

Διάφορο το ζήτημα του επιτρεπτού της εργασίας (άρθρα 303-304 π.δ. 62/2025)

Σύμβαση εργασίας→ Ανεξαρτήτως του είδους της απασχόλησης (έργου, υπηρεσιών)

Σύναψη παρεπόμενων/ βοηθητικών συμβάσεων

Περιορισμένη ικανότητα των ανηλίκων

ΑΚ 137: *«Ο έγγαμος ανήλικος μπορεί να επιχειρεί μόνος του κάθε δικαιπραξία απαραίτητη για να συντηρεί ή να βελτιώνει την περιουσία του ή για να αντιμετωπίζει τις ανάγκες της προσωπικής του συντήρησης και εκπαίδευσης, καθώς και τις τρέχουσες ανάγκες της οικογένειάς του. Μπορεί επίσης: 1. να εκμισθώνει μόνος τα ακίνητά του, αστικά ή αγροτικά, το πολύ για μία εξαετία 2. να εισπράττει μόνος του εισοδήματα από την περιουσία του 3. να διεξάγει μόνος του κάθε δίκη σχετική με τις παραπάνω δικαιοπραξίες»*

Προσωρινή δικαιοπρακτική ανικανότητα

ΑΚ 131: «*Η δήλωση της βούλησης είναι άκυρη αν, κατά το χρόνο που έγινε, το πρόσωπο δεν είχε συνείδηση των πράξεών του ή βρισκόταν σε ψυχική ή διανοητική διαταραχή που περιόριζε αποφασιστικά τη λειτουργία της βούλησής του.*

(α) Δεν είχε συνείδηση των πράξεών του→ αδυνατεί να διαγνώσει την ουσία και το περιεχόμενο των πράξεών του (μέθη, λήψη ναρκωτικών κοκ)

(β) (i) περιορισμός της λειτουργίας της βούλησης- εμποδίζεται να σχηματίσει ελεύθερα τη βούλησή του με λογικούς υπολογισμούς

(ii) περιορισμός αποφασιστικός

(iii) οφείλεται σε ψυχική ή διανοητική διαταραχή (σχιζοφρένεια, παράνοια, επιληψία κοκ)

Προσωρινή δικαιοπρακτική ανικανότητα

ΑΚ 131: «……

Οι κληρονόμοι μπορούν, μέσα ***σε μια πενταετία από την επαγωγή****, να προσβάλουν για έναν από τους λόγους της προηγούμενης παραγράφου τις* ***μη χαριστικές δικαιοπραξίες*** *που έγιναν από τον κληρονομούμενο ή προς αυτόν τότε μόνο: 1. αν κατά την κατάρτιση της δικαιοπραξίας εκκρεμούσε* ***διαδικασία για την υποβολή του κληρονομουμένου σε δικαστική συμπαράσταση*** *λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής, που δεν πρόλαβε να ολοκληρωθεί ή αν μετά την κατάρτιση ο κληρονομούμενος υποβλήθηκε σε δικαστική συμπαράσταση για την παραπάνω αιτία, 2. αν η δικαιοπραξία καταρτίστηκε ενόσω αυτός βρισκόταν έγκλειστος σε ειδική για την κατάστασή του* ***μονάδα ψυχικής υγείας****, 3. αν η κατάσταση που επικαλούνται οι κληρονόμοι* ***προκύπτει από την ίδια τη δικαιοπραξία που προσβάλλεται***»

Συνέπεια: ακυρότητα

ΑΚ 130: «*Η δήλωση βούλησης* ***από ανίκανο*** *για δικαιοπραξία είναι* ***άκυρη***»

ΑΚ 170: «*Η δήλωση της βούλησης είναι* ***άκυρη*** *εφόσον το πρόσωπο* ***στο οποίο έγινε*** *δεν είχε την ικανότητα για δικαιοπραξία*»

ΑΚ 133: «*Πρόσωπα με περιορισμένη ικανότητα είναι ικανά να επιχειρήσουν δικαιοπραξία μόνο στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος ή μόνο με τους όρους που τάσσει ο νόμος*»

ΑΚ 172: «*Δήλωση βούλησης προς πρόσωπο με* ***περιορισμένη δικαιοπρακτική ικανότητα*** *είναι* ***άκυρη****, αν αυτό δεν είχε ικανότητα για τη δικαιοπραξία στην οποία η δήλωση αποσκοπούσε*»

Το πρόβλημα της συμμετοχής ανηλίκων σε *μαζικές* και *καθημερινές* συναλλαγές

Συνέπεια προσωρινής ανικανότητας- Προστασία των τρίτων

ΑΚ 131: «*Η δήλωση της βούλησης είναι* ***άκυρη*** *αν, κατά το χρόνο που έγινε, το πρόσωπο δεν είχε συνείδηση των πράξεών του ή βρισκόταν σε ψυχική ή διανοητική διαταραχή που περιόριζε αποφασιστικά τη λειτουργία της βούλησής του*»

ΑΚ 132: «*Στην περίπτωση του προηγούμενου άρθρου, αν η δήλωση απευθυνόταν σε άλλον, που* ***αγνοούσε ανυπαίτια*** *την κατάσταση του προσώπου με το οποίο συναλλάχθηκε,* ***μπορεί*** *το πρόσωπο αυτό να υποχρεωθεί κατά τις περιστάσεις να* ***ανορθώσει τη ζημία*** *που επήλθε από την ακυρότητα, εφόσον δεν μπορεί να καλυφθεί από αλλού*»

ΑΚ 171: «*Δήλωση της βούλησης* ***προς πρόσωπο*** *που δεν έχει συνείδηση των πράξεών του ή που βρίσκεται σε ψυχική ή διανοητική διαταραχή, η οποία περιορίζει αποφασιστικά τη λειτουργία της βούλησής του, είναι* ***άκυρη****. Αν αυτός που δήλωσε αγνοούσε ανυπαίτια την κατάσταση του προσώπου,* ***μπορεί*** *κατά τις περιστάσεις το πρόσωπο αυτό να υποχρεωθεί* ***να ανορθώσει τη ζημία*** *του από την ακυρότητα, εφόσον δεν μπορεί να καλυφθεί από αλλού.*»

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!